

zračnih in svetlih dvoranah tega zavoda se vrši pouk za 200 furlanskih in 700 istrijskih otrok. Srce utripa radostno vsakomur, ki vidi toliko zadovoljnih otročjih lic pri predpoldanski in popoldanski južini, ki se otrokom donese iz snažne in prostorne kuhinje. V kratkem bo odprt drugi otroški vrtec, s katerim bo pomagano 1000 drugim otrokom.

V dobro urejenih ljudskih solah se podučuje nad 5000 otrok in je uprava dala zgraditi zopet veliko novo poslopje za razširjenje ljudskošolskega poduka.

Za starejše dečke se je osnovalo takozvano deško zavetišče (Knabenhort), v katerem se nudi nad 400 uniformiranim dečkom nadaljna vzgoja, osobito tudi telovadba in gimnastične vaje po vzorcu vojaških pripravnih sol.

Ker smo izvedeli, da otvorijo v Vagni v kratkem tudi meščansko solo, smo prepričani, da je mladina preskrbljena v tem taborišču kar najbolje.

Pa tudi odraslim se nudi v obilici priložnost za delo in zaslužek. Tu najdemo prostorne in zračne delavnice, v katerih sedi nad 300 delavk pri šivalnih strojih, v posebni dvorani je oddelek za ženska ročna dela, izdelovanje čipk, pletarska dela itd. V drugih oddelkih najdemo zopet rokodelce — nad 100 čevljarjev, mojstrov, pomočnikov, učencev; istotako oddelek krojačev, coklarjev, mizarjev, tesarjev, kolarjev, kovačev, ključarjev, monterjev; izdelovanje slamatih čevljev za naše vojake, kojih pošiljajo iz Vagne vsak teden po jeden železniški vagon na razna bojišča. Med izdelki beguncev iz vseh avstrijskih taborišč na v to svrhu na Dunaju pripravljeni razstavi so se odlikovali med vsemi glede kakovosti in številnosti izdelki iz taborišča v Vagni.

Če se omenimo, da so razdelili brezplačno v Vagni Poljakom 48.228 in Primorcem 55.629 odev, Poljakom 15.330 in Primorcem 4862 možkih srajc, Poljakom 14.687 in Primorcem 4862 možkih spodnjih hlač, Poljakom 6835 in Primorcem 3264 možkih oblek, Poljakom 4176 in Primorcem 5479 ženskih oblek, Poljakom 6111 in Primorcem 3828 parov čevljev za moške, Poljakom 3479 in Primorcem 6673 parov čevljev za žene, Poljakom 288 in Primorcem 2960 parov čevljev za otroke, Poljakom 150 in Primorcem 12.934 parov nogavic, Poljakom 27.910 m in Primorcem 25.954 m platna za perilo, Poljakom 25.610 m in Primorcem 50.000 m suknja za obleko, in če končno pripomnimo, da izhaja poseben dnevnik „Gazetta d' accampamento di Wagner“ za begunce, da imajo begunci na razpolago lep gaj za sprehode, slednjič da je taborišče v Vagni preskrbljeno s kopeljo v velikem slogu, z modernimi parnimi pralnicami, z moderno opremljenimi bolnicami z različnimi oddelki, — lahko trdimo, da je to taborišče vzor avstrijskih taborišč in želimo le, da se tudi našim slovenskim beguncem postreže tako, kakor v vzornem taborišču v Vagni pri Lipnici.

Škropljenje trt z Martinjevo zmesjo.

G. Bohuslav Skalicky, c. kr. vinarski nadzornik za Kranjsko, priobčuje v kranjskem „Kmetovalcu“ članek pod gornjim naslovom. Priobčujemo ta-le članek, da se naši vinogradniki poučijo, kako jim je postopati, da se morejo uspešno boriti zoper peronosporo in da si tudi na Štajerskem pravočasno oskrbimo potrebnih snovi:

Letošnje leto bo pomanjkanje bakrene galice splošno. Po zaslugi neumorno delujočega ravnatelja c. kr. Kmetijske družbe kranjske, g. cesarskega svetnika G. Pirca, se je posrečilo kupiti prepotrebni kranjski Kmetijski družbi 10 vagonov galice na Švedskem in je ta galica že na poti k nam. Morebiti dobimo tudi še nekaj državne galice okrajnih zastopov in tako bomo preskrbljeni z dobro polovico one galice, kakor je potrebujemo na leto.

S to galico pa lahko izhajamo, ako rabimo v prihodnjem letu splošno vsi namesto navadne (bordske), Martinjevo škropilno zmes!

Kaj je Martinjeva škropilna zmes in kako učinkuje?

Martinjeva škropilna zmes je dobila ime po profesorju Martiniju na višji vinarski šoli v Coneghanu v Italiji, ki jo je prvi priporočal. Ta zmes je navadna galično-apnena škropilna zmes, v kateri se polovico galice nadomešča z galunom. Imenujemo jo torej tudi lahko galično-galunovo-apneno zmes.

Z mnogimi poskusi, ki so se pred več leti vršili po celi Avstriji in ki jih je za Kranjsko izvedel podpisani, se je namreč dokazalo, da je galica tako strupena, da zadostuje že 1/2 do 1/4 škropilna zmes galice (z apnom), da kali peronosporo uniči in trto pred boleznijo (paležem ali strupeno roso) obvaruje, ako jo le pravilno pripravimo in v pravem času uporabimo. Edino zato, ker galično-apnena zmes dež s trt prehito odpere, je treba, zlasti v mokrih letih, vzeti veliko močnejšo, navadno dvakrat tako močno škropilno zmes.

Že pred leti so prišli veščaki zaradi tega na misel, da bi primešali galično-apneni zmesi še kako snov, ki bi jo delala manj topljivo, t. j. da bi se listov bolje prijala, da jo dež ne more tako hitro odprati kakor navadno galično-apneno zmes, katero imenujemo tudi bordsko zmes. Kot taka primes se je zlasti dobro obnesla žvepleno-kisla gline. Prvi jo je priporočal že leta 1907 dr. H. Kaserer, takrat profesor

na višji vinarski šoli v Klosterneuburgu. Takoj na to se je ustanovila tvornica, ki je pričela prodajati prašek, obstoječ iz zmlete galice, sode (namesto apna) in žveplenokisla gline pod imenom „Tenax“. En kilogram tenaksa obstoji iz 45 dek galice in iz 55 dek sode in žveplenokisla gline. Po natančnih in večletnih poskusih je pa zanesljivo dognano, da učinkuje enoodstotna raztopina tenaksa enako kot enoodstotna raztopina galice z apnom. Galica v tenaksu vsled primesi žveplenokisla gline učinkuje še enkrat bolje, kot v navadni bordski zmesi, kajti še ne pol kilogr. (45 dek) galice v tenaksu učinkuje enako kot celi kilogram galice v navadni, galično-apneni (bordski) zmesi. Martinjeva zmes pa ni pravzaprav nič drugega, kot doma pripravljen tenaks, le s tem razlokom, da namesto čiste žveplenokisla gline vzamemo galun, ki pa obstoji po večini iz žveplenokisla gline, in da vzamemo namesto sode veliko cenejšo apno.

Po Martiniju se pripravi škropilna zmes tako, da se vzame na 100 litrov vode 40 dek galice, 40 dek galuna in 50 dek apna. Vendar se za naše razmere, zlasti vsled čestega mokrega poletja, priporoča vzeti to zmes nekoliko močnejšo in sicer: za prvo škropljenje je vzeti na vsake 100 litrov vode: 1/2 kg galice, 1/2 kg galuna in 1 kg apna, za drugo in nadaljnja škropljenja pa vzamemo na vsake 100 litrov vode 1/4 kg galice, 1/4 kg galuna in 1 1/2 kg apna. Kdor hoče pa narediti zmes še močnejšo, ta naj vzame za drugo in poznejše škropljenje po 1 kg galice, 1 kg galuna in 2 kg apna na 100 litrov vode. Tako močna zmes pa zadostuje v vsakem slučaju in vsaka močnejša tekočina je potratenost.

Pravilno pripravljamo Martinjevo škropilno zmes na sledeči način: Vodo razdelimo na dva dela, in sicer od 100 litrov vzamemo kakih 20 litrov proč za raztopitev apna, v ostalih 80 litrih pa raztopimo galico in galun. Galica in galun se raztopita obenem skupaj in sicer na ta način, kakor smo doslej topili samo galico, to je, da se obesite obe snovi skupaj v eni vreči ali enem košku tik pod površino vode v čebur. Ko ste se obe snovi raztopili, razmešamo v drugi posodi v 20 litrih vode pripravljeno ugašeno apno v redek apnen belež (apneno mleko), ki ga na to skozi gosto sito ali redko platno precedimo v raztopino galice in galuna in tam dobro premešamo.

Na ta način dobimo 100 litrov pravilno pripravljene Martinjeve zmesi. Takoj na to vzamemo košček reagenčnega papirja in se pripravimo, ali smo vzeli dovolj apna, ker bi sicer kislila zmes trto opalila. Če je bilo dovolj apna, potem postane v zmes pomočen rudeč lakmova papir moder (plav), oziroma bel, fenolftaleinov papir pa rudeč. Tak papir se dobi danes povsod v večjih trgovinah, drogerijah ali lekarnah, za nekaj vinarjev.

Ako bi ostal reagenčni papir neizpremenjen, pomeni to, da je bilo premalo apna, oziroma da je bilo apno premalo močno. V tem slučaju moramo še nekaj apna pridejati. V to svrhu vzamemo nekaj pripravljene tekočine iz čebra; razmešamo v njej še nekaj apna in belež prilijemo zopet v ostalo tekočino, s katero je premešamo. Nato preskusimo še enkrat z novim koškom reagenčnega papirja, če je dovolj apna. Šele potem, ko pokaže papir zgoraj omenjeno barvo — reagenco — je dovolj apna in se z zmesjo lahko škropi.

Kako in kdaj je treba trte škropiti, je vsakemu marljivemu vinogradniku itak dobro znano. Vsi zeleni deli trte morajo biti s škropilno tekočino dobro in fino poskropljeni in se mora tekočina na trti, preden se pride prvi dež, dobro posušiti. Če pa hočemo s škropljenjem doseči pravi učinek, moramo škropiti v pravem času. Če zamudimo, potem ne pomaga nobeno sredstvo in naj je še tako dobro. To naj si zapomnijo zlasti vsi tisti nemarneži in zabavljači, ki svojo lastno brezbriznost radi pripisujejo na rovaš „slabe galice“ itd. Kadar že hiša gori, se je ne more več zavarovati proti požaru in tudi po toči zvoniti, pravijo, da ne pomaga, čeprav se tako lepo klenkamo! Tako je tudi pri peronospori. Prekasno rabljeno ne more nobeno sredstvo trto pred boleznijo ubraniti. Kdor hoče torej sigurno delati, ta si mora zapomniti, da je treba škropiti pred cvetjem vsaj dvakrat in po cvetju pa vsaj enkrat!

Dokler se pri nas ne poprimejo vinogradniki načela, da je treba pred cvetjem dvakrat škropiti, ne morejo pričakovati pravega uspeha. Pri nas žalibog večina vinogradnikov s škropljenjem vedno in vedno odlašajo in šele potem, ko se prične trta že paliti, pa prične škropiti. Potem jim pa tudi štirikratno škropljenje ni preveč, uspeha pa le nič ni, ker je bilo glavitno načelo, škropiti zgodaj, zamujajo. Prvič moramo škropiti torej prav zgodaj, to je takrat, kakor hitro požene trta za ped dolge poganjke in kakor hitro se zarod dobro vidi. To škropljenje je največje važnosti, zlasti za grozdje. Drugič je treba škropiti kakih 14 dni pozneje in sicer tik pred ali pa tudi še med cvetjem. Tretjič škropimo potem po preteku daljših treh tednov in sicer takrat, kadar so jagode debele kot proso ali grah.

Le če je vreme prav moko, se priporoča škropiti potem še enkrat, v četrtič in sicer čez 3 do 4 tedne. Edino na ta način je mogoče trto pred boleznijo popolnoma obvarovati.

Ali je Martinjeva škropilna zmes izkušena? Z Martinjevo škropilno zmesjo škropijo v Italiji že od leta 1909. Poročila o uspehih so povsem zelo ugodna. Na Primorskem so pričeli z Martinjevo zmesjo škropiti že pred dvema leti in sicer, kakor mi je pravil

ravnatelj kmetijsko-kemijskega preskušališča g. dr. Ripper, z najboljšim uspehom. Leta 1915 pa si je postavil podpisani nalogo, dognati s pomočjo poskusenj, ali je mogoče v škropilni zmesi polovico galice nadomestiti z galunom, ne da bi to bilo trti na škodo.

Da to nalogo reši, je izvedel podpisani v vseh štirih državnih trtnicah na Kranjskem sledeče poskuse. V vsaki trtnici se je en oddelek vzornega vinograda razdelil na tri enake dele z enakimi trtnimi vrstami. En tak del se je potem škropil z navadno galično-apneno zmesjo, in sicer v prvič z enoodstotno (1 kg galice na 100 litrov vode in potrebno množino apna), drugič in tretjič se je pa vzelo galice 1 1/2 kg, v novomeški trtnici celo 2 kg galice na 100 litrov vode. Drugi del poskusnega vinograda se je škropil z Martinjevo zmesjo, za katero se je vselej vzelo natančno polovico one galice, katera se je potrebovala pri prvem delu, ki se je škropil z bordsko zmesjo, druga polovica pa se je nadomestila z galunom. Tudi tretji del vinograda se je torej škropil v prvič z zmesjo iz 1/2 kg galice in 1/2 kg galuna ter potrebne množine apna na 100 l vode, v drugič in tretjič z zmesjo 1/2 kg galice, 1/2 kg galuna in potrebne množine apna na 100 litrov vode. Le v novomeški državni trtnici se je vzelo za drugo in tretje škropljenje po 1 kg galice in 1 kg galuna ter apno, ker se je to vzelo tudi na prvem oddelku 2 kg galice z apnom na 100 litrov vode. Tretji del se je za poskušnjo škropil s peroxidom. In škropilo se je vedno vse tri oddelke z enakimi škropilnicami in sicer enistimi dan.

Pri teh poskusih se je škropljenje z Martinjevo zmesjo v vseh treh trtnicah prav izvrstno obneslo.

Kljub nizki legi, vedni megli in deževnemu poletju so ostale trte na vseh treh oddelkih zdrave, a najlepše, najbolj zdrave in skozi do jeseni najbolj zelene so bile trte, škropljene z Martinjevo zmesjo, čeprav se je tu porabilo polovico manj galice kakor pri sosednji parceli, kjer se je škropilo s samo galico in apnom, brez galuna.

Zato lahko iz lastne izkušnje in s prepričanjem rečem, da se s pomočjo galuna lahko polovica galice nadomesti, ne da bi bil uspeh slabši. Lahko torej tudi vsem vinogradnikom z najboljšo vestjo priporočam: Škropite v letu 1916 vsi z Martinjevo škropilno zmesjo! Tudi tisti, ki ima slučajno še dovolj galice, ne dela prav, če je polovico ne nadomesti z galunom. Kdor nadomesti polovico drage galice pri pravi škropilni zmesi s cenenim galunom, ta si prihrani pri vsakih 100 litrih škropilne tekočine vsaj 4 K, torej pri oralu najmanj 50 K.

Skalicky.

Črnogorsko bojišče.

Črnagora prosi za mir.

Črnogorska armada odloži orožje.

Avstrijski generalni štab je dne 17. januarja razglasil: Črnogorski kralj in črnogorska vlada sta dne 13. jan. prosila za prenehanje sovražnosti in za začetek mirovnih pogajanj. Mi smo odgovorili, da se more tej prošnji ugoditi le tedaj, če črnogorska armada brezpogojno odloži orožje. Črnogorska vlada je včeraj (dne 16. jan.) našo zahtevo, naj se brezpogojno odloži orožje, sprejela.

Kje se bodo vršila mirovna pogajanja.

Z Dunaja se od dobro poučene strani poroča: Mirovna pogajanja se bodo skoro gotovo vršila v kakem kraju na bojišču. Po prostovoljni podvržbi je sklep miru med Avstrijo in Črnogoro lahko mogoč. Vsekakor pa se mora upoštevati tudi možnost, da se mirovna pogajanja razbijejo. Kakor se poroča, je kralj Nikita našemu cesarju poslal posebno pismo.

Rusija in Italija udarjeni.

Dunajski „Sechs-Uhr-Blatt“, ki ima zveze z našim zunanjim ministrstvom, piše: Kralj Nikita je s tem, da je položil svoje orožje pred Avstrijo, javno izpovedal, da ne upa več na zmago četverosporazuma in da ni več ne dvomi, na kateri strani bo končna zmaga. Udača Črnogore je strašen udarec za Rusijo in Italijo. Saj je ruski car pred leti imenoval v neki napitnici vladarja črnogorskih orlov svojega edinega prijatelja. Za Italijo pa je bila Črnagora zadnja leta najbolj v našo meso porinjena in za to najvažnejša postojanka. Toda niti Nikolaj ruski niti Viktor Emanuel laški nista mogla pomagati Črnogori.

Nemec hvali Črnogorce.

Nemški vojni poročevalec dr. Kriger piše: Cetinje je malo in nizko mesto z raztresenimi hišami, s širokimi ulicami, ima krasno lego, z raz-